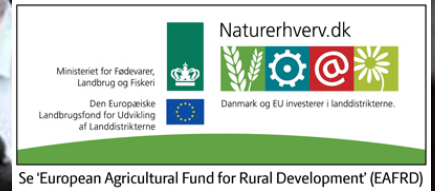

Derfor rasler dødeligheden ikke ned

Arkivfoto: David Bering

Det kræver motivation, stort fagligt overblik og ansvar for at alle aftaler bliver overholdt, hvis kodødeligheden skal ned. Og det er en vanskelig cocktail, viser en ny analyse af årsagerne til høj kodødelighed.

Kurven over kodødelighed er knækket. Efter en år-række med konstant stigning dør der nu heldigvis færre køer i de danske besætninger. Men det går for langsomt med at sænke dødeligheden. Den aktuelle kodødelighed er på 5,1 pct., og det ambitiøse mål på 3,5 pct. ved udgangen af 2013 synes derfor urealistisk at nå.

I 2012 blev der foretaget en gennemgribende analyse af, hvorfor det er så svært at sænke kodødeligheden på besætningsniveau. 12 besætninger, alle med en moderat til høj dødelighed gennem flere år, blev udvalgt til et forløb, hvor landmand, dyrlæge og kvægkonsulent i samarbejde fokuserede på at sænke kodødeligheden. Forløbet blev observeret og analyseret af specialdyrlægerne Erling Kristensen og Esben Jakobsen fra Videncentret for Landbrug, Kvæg.

"Den faglige viden om hvorfor køer dør, er i store træk afdækket. Derfor stillede vi skarpt på at finde årsagen til, hvorfor problemet bestod uløst, og hvordan viden, værktøjer og holdninger i samspil kan omsættes til de rigtige handlinger på besætningsniveau," forklarer de to dyrlæger.

Deres analyse viser, at det forudsætter væsentlige ressourcer inden for motivation, faglighed og procesansvar at løse et så komplekst problem som kodødelighed. Med procesansvar menes, at der skal være en, der tager ansvar for, at aftaler bliver

overholdt, og at tingene bevæger sig i den rigtige retning.

Kniber med overblik

Høje krav om en effektiv og rationel drift har sat tempoet væsentligt op i den moderne mælkeproducents liv. Og kendetegnet for bedrifter med vedvarende høj dødelighed er ofte, at overblikket over bedriften er gået tabt i en fortravlet hverdag.

"På en moderne malkekvægsbedrift bliver man nødt til hele tiden at arbejde målrettet på at skabe sig et overblik og holde overblikket ved lige," siger Esben Jakobsen. Erling Kristensen supplerer:

"En væsentlig problemstilling i forhold til høj kodødelighed er at have tid, altså mandetimer, nok til rådighed, og det er væsentligt, at der er tale om den rigtige 'kvalitet' af arbejdskraft, da der ikke nødvendigvis er sammenhæng mellem kvalitet og kvantitet i forhold til den opgave, landmanden skal have løst. På mange bedrifter er der ikke overblik over, om man har den arbejdskraft til rådighed, som man har brug for, og om arbejdskraften er kvalificeret."

Projektet har også vist, at landmanden bliver nødt til at forholde sig kritisk til, om han har de rådgivningsmæssige kompetencer til rådighed omkring bedriften, som er nødvendige for at kunne nedbringe dødeligheden.

Økonomisk betydning

Hver enkelt af de 12 besætninger, der deltog i projektet, fik lavet SimHerd-beregninger af, hvor stor økonomisk betydning en halvering af dødeligheden ville få. Ikke blot i form af tab af de enkelte dyr, men i form af både det direkte og indirekte pro-

duktionstab, som en høj dødelighed medfører. Resultaterne lå mellem 100.000 og 450.000 kr., hvilket i mange tilfælde var væsentligt mere, end besættningsejeren og rådgiverne havde forestillet sig.

"Det er klart, at produktionen lider under en forhøjet dødelighed," fortæller Esben Jakobsen og tilføjer, at økonomien isoleret set ikke var en afgørende motivationsfaktor for de involverede landmænds villighed til at tage udfordringen op.

Det videre arbejde med at nedbringe kodødeligheden vil nu primært koncentrere sig om såvel faglig som procesmæssig opkvalificering af dyrlæger og kvægkonsulenter.

"Rådgiverne har typisk vist stærke kompetencer på enkeltstående fagområder, men i flere tilfælde har det åbenlyst været vanskeligt at samle de forskellige informationer til en forståelse af, hvorfor dødeligheden rent faktisk er steget i konkrete besætninger," lyder det fra Esben Jakobsen og Erling Kristensen.

/Lone Sylvest Søgaard

Udviklingen i kodødelighed

2003	5,3 %
2004	5,5 %
2005	5,6 %
2006	5,9 %
2007	6,2 %
2008	6,2 %
2009	6,2 %
2010	6,1 %
2011	5,5 %
2012	5,1 %

Foto: Torkild Søndergaard/Birkmose

Fokus på dødelighed – hvad lærte vi?

Landmanden:

Før accepterede vi døde køer

Mælkeproducent Kim Larsen, 300 DH køer, 3 ansatte

– Har reduceret dødeligheden fra 7 til 5 pct.

Vi har fået fokus på et område, vi ikke havde fokus på før. Når der tidligere døde en ko, tænkte vi, at sådan er det nok bare. Nu har vi mere fokus på, om tingene bliver gjort rigtigt. Vi har sat tingene i system, og så skriver vi op på tavlen i stalden, når der er en ko, hvilket jo er irriterende at se på.

Det har været meget givtigt at have en fælles målsætning og lave handlingsplaner med mål for, hvornår tingene skal være gjort, for ellers skrider det for én. Jeg tror ikke, mit overblik har været godt nok tidligere. Når man har travlt i hverdagen, snakker man for lidt med medarbejderne, og så kan tingene let glide. Men nu har vi indført Lean, og det har forbedret kommunikationen med medarbejderne.

Chefkonsulenten:

Inspirerende med rådgivere udefra

Chefkonsulent Anne-Mette Søndergaard, LandboNord

– LandboNord havde tre konsulenter med besætning med i projektet.

Heroppe har det fungeret supergodt, at Esben Jakobsen og Erling Kristensen fra VFL var med på det første besøg til at understøtte processen og sparke

tema | Kodødelighed

Rådgivningschefen:

Tag stilling – tag handling

Rådgivningschef Trine Barrett, VFL, Kvæg

Forventningsafstemning, kontrakt og opfølgning er afgørende elementer i god rådgivning. Og de erfaringer, som projektet har givet os, tyder på, at de heller ikke er til at komme uden om i forhold til dødelighed. Den faglige viden alene kan ikke nedbringe kodødeligheden, og det er lige præcis det, vi i år ønsker at sætte fokus på.

I DLBR slår vi et tema an, der skal udfordre både rådgivere og mælkeproducenter til at 'Tage stilling og tage handling'. Det handler blandt andet om at bruge de rådgivningsværktøjer, der allerede eksisterer, men også om, at landmanden tager ansvar for, at han får leveret den rådgivning, han ønsker.

processen i gang. Det giver noget ekstra, at der kommer nogle objektive folk udefra, der har autoritet. Det var godt, at de tog referat, så der var noget på skrift at forholde sig til. Og så var det supergodt, at de fulgte op et halvt år efter. Det var lige det spark, der skulle til. Så sent som i sidste uge snakkede jeg med en af mine konsulenter om en af landmændene, der har rykket sig helt vildt – det er bare flot.

Kvægbrugskonsulenten:

Vi skal underbemandingen til livs

Kvægbrugskonsulent Gitte Wittorff, Bornholms Landbrug

– Bornholms Landbrug havde tre bedrifter med i projektet.

De bedrifter, vi havde med, har rykket sig noget, men jeg er egentlig overrasket over, at de ikke rykkede mere, for alle tre landmænd var så engagerede. Det gav noget, at der kom øjne på ude fra. Det betød, at vi ikke længere kunne bruge de daglige undskyldninger for, hvorfor dødeligheden var så høj.

Hvis vi skal ned på målet på 3,5 pct. kodødelighed, mener jeg, at vi først og fremmest skal underbemandingen til livs. Der, hvor dødeligheden er lav, er der, hvor der er tid til at reagere på det, man ser.

Vi skal nok også have rykket ved grænsen for, hvornår en ko hænger så meget, at der er brug for at gribe ind. Hvis der er nogen, der har gode ideer til, hvordan man rykker den grænse, ville det være dejligt.

Dyrlægen:

Spørgeskema om hver død ko

Dyrlæge Gert Hansen, Kvægdryrlægerne Himmerland

– Havde besætning med 170 DH køer med i projektet. Reducerede dødeligheden fra 17 til 6 pct.

Til den besætning, jeg havde med i projektet, lavede jeg et spørgeskema, som landmanden og jeg udfyldte for hver ko, der døde. Vi svarede på, hvad vi mente, den var død af, om vi kunne have gjort noget, hvornår den havde kælvet, ydelse og fedtprocent ved seneste kontrol og så videre. Det gav anledning til nogle rigtig gode, faglige diskussioner. Hvis den fx var død af mælkefeber, fik vi hele snakken om goldkofodring og så videre, og det har altså rykket rigtig meget. Derudover syntes både landmanden og jeg, at det var et kæmpe nederlag, hver gang vi skulle udfylde et skema, og det har nok også rykket noget.

Jeg synes, målet på 3,5 pct. dødelighed er meget ambitiøst. Hvis vi skal nå derved, skal der i hvert fald ansættes flere medarbejdere på bedrifterne, og dem, der bliver ansat, skal være mere kvalificerede.

Og så mener jeg i øvrigt, at Arlagårdskonceptet ikke burde acceptere bedrifter med 20 pct. dødelighed.

Sidste sværds slag mod Salmonella Dublin

Lovkrav om regionalisering og obligatorisk salmonellabekæmpelse træder formentlig i kraft i juli måned. Salg af kvier og køer fra niveau 2 bliver forbudt.

Den nationale handlingsplan mod Salmonella Dublin i kvægbruget går nu ind i sin sidste fase. Ifølge planen skal Salmonella Dublin endeligt udryddes i 2014. I øjeblikket arbejder myndighederne sammen med Landbrug & Fødevarer, Kvæg på de initiativer, der skal få det til at lykkes.

Initiativerne omfatter to lovbestemmelser om regionalisering og obligatorisk salmonellabekæmpelse. Kravene forventes at træde i kraft medio juli i år.

Regionalisering

Regionaliseringen indebærer, at landet opdeles i områder med lav forekomst og områder med høj forekomst. Formålet er at beskytte de områder, hvor man allerede har bekæmpet smitten til et lavt niveau. I første omgang er områderne Fyn, Sjælland og Bornholm med omliggende øer udpeget som områder med lav forekomst. Jylland med omliggende øer udpeges som områder med høj forekomst.

Når loven træder i kraft, vil det ikke være lovligt at flytte kvæg til levebrug fra Jylland til Fyn, Sjælland og Bornholm. Det er vigtigt allerede nu at have in mente, når der træffes græsningsaftaler. Der bliver dog visse undtagelser, fx kalve og ungdyr fra niveau 1-besætninger til opfødning, og som ikke videresælges til levebrug. Også tyre retur fra avlsafprøvning, og dyr, der har deltaget i dyrskuer, kan komme tilbage til hjembesætningen på øerne, hvis visse betingelser er opfyldt.

Niveau 2R afskaffes, idet det, for alle områder, kun bliver tilladt niveau 2-besætninger at sælge kalve til opfødning til slagtekalveproducenter. Salg af kvier og køer fra niveau 2 bliver forbudt.

Obligatorisk salmonellabekæmpelse

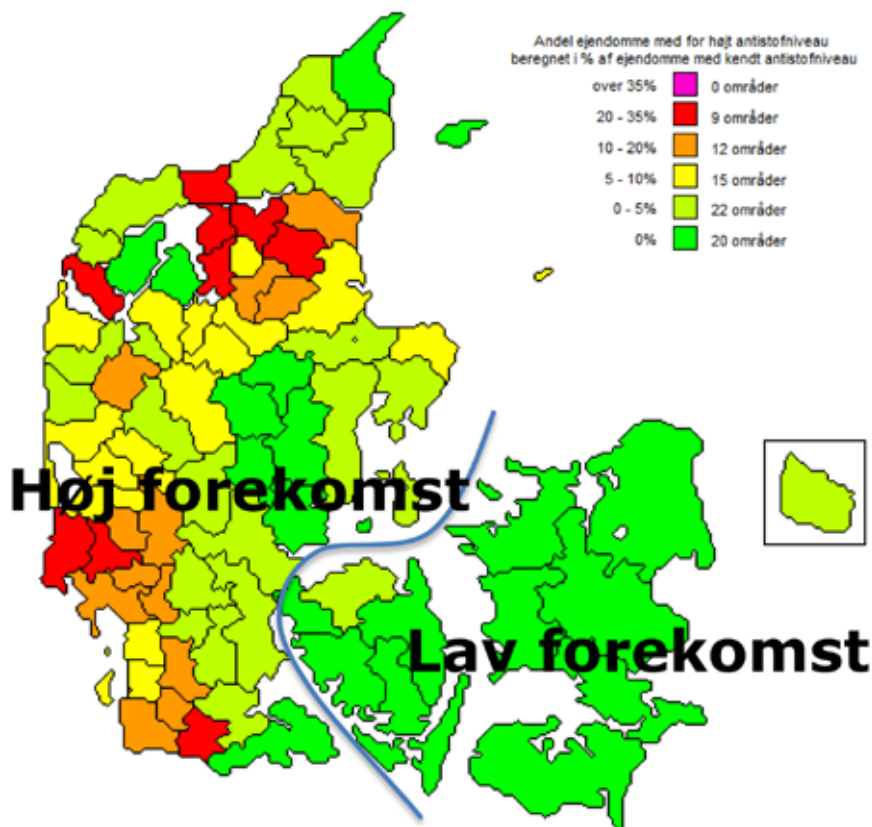
Obligatorisk salmonellabekæmpelse er en målrettet indsats i alle besætninger, der ikke er i niveau 1a eller 1b. I disse besætninger skal der, i samarbejde med besætningsdyrlægen, udarbejdes en handlingsplan for bekæmpelse af Salmonella Dublin. Handlingsplanen skal indeholde besætnings-specifikke mål og metoder.

Hvis målene ikke nås, skal der tages prøver for at målrette indsatsen yderligere og dokumentere, hvor langt man er nået.

For slagtekalvebesætninger skal målene dog først nås et år senere end for andre besætnings-typer.

Når reglerne er endeligt vedtaget, vil der komme mere detaljeret information på www.salmonella.dk.

/Erik Rattenborg

Højrisiko- og lavrisikoområder for Salmonella Dublin i Danmark. Stregen angiver, hvor der adskilles mellem høj- og lavrisikoområde. Højrisikoområdet ligger til venstre for strengen.

Lille fremskridt i korrekt aflivning

Landmænd, der ikke har aflivet korrekt, har fået direkte henvendelse fra Landbrug & Fødevarer, Kvæg.

En stikprøvekontrol foretaget på DAKA i februar viser, at 5,2 pct. af de indleverede køer og 7,9 pct. af de indleverede kalve ikke er korrekt aflivet, da de ikke er afblødt efter skud med boltipistol.

Det er en lille forbedring i forhold til en lignende stikprøvekontrol året før, og det glæder landskonsulent Peter Stamp Enemark, VFL, Kvæg. Men han gør opmærksom på, at det stadig ikke godt nok.

"Det er vigtigt at tage ansvar for de dyr, man passer og plejer i dagligdagen, også når de skal aflives. Og det gør man altså kun ved at skære halspulsåren over på *alle* dyr, efter de er skudt med boltipistol, som loven foreskriver," siger han.

Brev til landmænd

Siden 2011 har VFL, Kvæg foretaget flere stikprøvekontroller af korrekt aflivning. Desværre er det samlede billede ikke forbedret

nævneværdigt, og L&F, Kvæg har derfor besluttet at henvende sig direkte med et brev til de landmænd, der har indsendt ikke-korrekt aflivede dyr til DAKA på kontroltidspunktet. Brevet gør opmærksom på det ansvar, man har som landmand, gældende lovgivning på området og indeholder en vejledning i korrekt aflivning.

"De seneste to år har vi jævnlige informeret bredt om problemstillingen. Men fremskridtet er for lille, så man har vurderet, at det nu er nødvendigt med et yderligere skridt. For vi kan ikke sige, at målet er nået, før vi er meget tæt på nul," lyder det fra Peter Stamp Enemark.

Se en vejledning i korrekt aflivning på www.landbrugsinfo.dk/kvaeg under Sundhed og dyrevelfærd.

/Lone Sylvest Søgaard

Andel af ikke korrekt aflivede ved stikprøvekontrol på DAKA

	Feb. 2013	Mar. 2012	Okt. 2011	Apr. 2011	Undersøg. AU* jul. 2010
Køer %	5,2	6,4	4,3	8,9	8,7
Kalve %	7,9	11,6	7,1	10,0	39,2

*Aarhus Universitet.

Sænkning af højt celletal kræver viljestyrke

Det kan lade sig gøre at sænke et celletal over 300.000 med en tredjedel på et år. Men ekstra værktøjer og rådgivning er ikke nok.

Hvis man stiller rådgivning, analyser, staldskole og faglig opdatering til rådighed for mælkeproducenten – kan han så i løbet af et år sænke et højt celletal til et lavt?

Både ja og nej lyder konklusionen på et projekt, som Videncentret for Landbrug, Kvæg gennemførte i løbet af 2012.

96 besætninger med et celletal over 300.000 deltog i projektet. De var alle med til et opstartsmøde og blev tilbudt et staldskolebesøg. Hver måned fik de udtaget tankmælksprøve til PCR-analyse for mastitisk bakterier, og deres rådgiver og dyrlæge blev orienterede om de særlige fokusområder.

I løbet af året formåede besætningerne tilsammen at sænke det gennemsnitlige, geometriske celletal med godt 25.000. De sidste tre måneder var reduktionen på ca. 74.000. Umiddelbart et godt resultat. Men en kontrolgruppe sænkede tilsvarende celletallet med knap 20.000 og ca. 65.000. Dermed har indsatsen ikke betydet nogen signi-

”Man kan have nok så gode rådgivere og nok så gode redskaber – men det rykker kun, hvis man selv vil det og tager action,” konkluderer Jørgen Katholm.

fikant forskel i forhold til de besætninger, som ikke fik stillet de samme redskaber til rådighed.

Man skal ville det

Men – en fjerdedel af projektdeltagerne formåede dog at sænke deres celletal med 50.000 eller mere. Og nogle af dem var i stand til at sænke celletallet markant. I fire af besætningerne var reduktionen i løbet af 2012 på 100.000. En enkelt bedrift formåede at sænke sit celletal med 153.500.

”Det, vi kan se, er, at man kan have nok så gode rådgivere og nok så gode redskaber – men det rykker kun, hvis man selv vil det og tager action,” forklarer leder af projektet, dyrlæge Jørgen Katholm, VFL, Kvæg.

”Den mælkeproducent, der sænkede sit celletal mest, fortalte mig, at det var i bilen på vej hjem fra opstartsmødet, at han og fodermesteren traf beslutningen og sagde til sig selv, at nu ville de det her,” fortæller Jørgen Katholm.

/Kirsten Marstal

Opdater fødevarekædeoplysninger før hver slagtning

Husk, at du fra og med 1. april skal indberette fødevarekædeoplysninger, hver gang du sender dyr til slagtning. Du kan indberette via www.landmand.dk, og ved nogle slagterier kan du foretage indberetningen, når der tilmeldes dyr til slagtning. Du kan også,

som hidtil, indberette via www.landbrugsindberetning.dk eller, som sidste mulighed, udfylde papirformular, som skal følge dyret til slagtestedet. Der er ingen ændringer i de oplysninger, som skal indberettes.

/Kirsten Marstal

Tjek om mælkeproduktionen er som forventet

It-værktøjet KMP er et godt styringsværktøj i forhold til både bank, koantal og ydelse.

Får du de penge i kassen, som du regner med og har lovet banken? Og gør du det med de omkostninger, du regner med? Det kan du få svar på ved at følge den leverede mælkemængde i forhold til prognosen med it-værktøjet KMP (Kritiske Målepunkter). Når mælkemængden er indvejet på mejeriet vil du på forsiden af KMP se en rød 'alarm', hvis den leverede mængde ikke svarer til det, der er fastsat i prognosen. Hvis du ikke har lavet prognose, kan du selv sætte en fast mængde som sammenligningsgrundlag.

Tillid i banken

Fordelen ved at følge den leverede mælkemængde tæt er, at du straks kan agere, hvis produktionen afviger fra det forventede, fortæller konsulent Lone Harder Waldemar fra projektgruppen bag KMP.

”Først og fremmest kan du straks begynde at undersøge årsagen til en faldende mælkemængde, og fx få justeret foderplanen før produktionen for alvor løber af sporet,” forklarer hun.

Og samtidig peger hun på muligheden for at opnå tillid fra bankens side ved at følge mælkemængden tæt.

”Du kan give besked i banken, så snart du ser en afvigende produktion. Måske har du en god forklaring

på afvigelsen, og under alle omstændigheder vil banken sætte stor pris på, at du kan underrette dem før budgetopfølgning.”

Styr på koantallet

Med KMP får du også en 'alarm' hvis produktionen er højere end forventet. Det er en støtte til at undgå kvoteoverskridelse, og ikke mindst er det en pejling på, om du har styr på koantallet. Hvis du klikker på 'Mælk leveret' vises det aktuelle koantal i forhold til prognosen. På den måde bliver du hele tiden mindet om at sætte det planlagte antal køer ud, og dermed undgå ubehagelige overraskelser i slutningen af året i forhold til fodermængde og kvote.

KMP opdateres med mælkemængde i takt med indberetninger fra mejeriet, for de fleste leverandører er det hver eller hver anden dag. Programmet er en del af it-værktøjet DMS, men købes selvstændigt. Læs mere på www.it.dlbr.dk/dms

/Lone Sylvest Søgaard

Årstal i Lov om hold af kvæg

I forbindelse med Kvæg Nyt nr. 4, 2013, har der været tvivlsspørgsmål om årstal for overgangsordningerne i Lov om hold af kvæg. Vi bringer her en oversigt.

/Vibeke Fladjær Nielsen

Krav	Ikrafttræd.
En sengebås pr. dyr	2014
En ædeplads pr. nykælver	2016
10 cm vandkar pr. ko	2024
Eftergiveligt underlag på opsamlingsplads	2024
8 m ² totalareal pr. ko	2034
Særskilt opsamlingsplads	2034